

TITO

San Pablopa K'art'a P'ãda Titomaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a Titomaa p'ãji. Titopa Cristode ijãaji Pablopa jara-teeda k'aurepa. Maap'eda nipapachi Pablo ome judio-eerã t'ãide. Pablopa iru atabëiji Creta islade mãpema ijãapataarã k'aripapariimerã. Na k'art'a p'ãji Titopa ma mimia piara oo k'awaamerã.

Salude jarap'eda, naapiara Pablopa jara bi sãap'eda ichia Tito Cretade bëida: imik'ïraarã bimerã ijãapataarã ak'ipataarã mimia oodait'ee. Jara bi jarateepinaamerã tauchaa bïpi k'inia p'anirãmaa ijãapataarã imik'ïraarã k'ap'iade (cap. 1). Jara bi sãga ijãapataarã p'anapataadaipia bi (cap. 2); k'ïra jïp'a nipapataadaipia bi ächi poro waibiarã jua ek'ari mãik'aapa awaraarã k'ïrapite (cap. 3.1-11). T'ëepai jara bi Titopa ichi k'ïrachuunamerã Nicópolis p'uurude (cap. 3.12-15).

Salude pëida

¹ Mi, Pablo mimiapari Tachi Ak'õre-it'ee. Jesucristopa mi pëiji ichi ùraa jarateede, Tachi Ak'õrepa jirit'eradaarã irude ijãadamerã mãik'aapa iru wãarata jara pëida k'awaadap'eda, chok'ek'ee p'anadamerã. ² Ma awara ichideerãpa k'awaadait'ee piudak'ãri, ichita it'ari p'ananadait'ee ichideerã perã. Tachi Ak'õrepa mãga jaraji na p'ek'au eujã bai naaweda. Wãarapi; seewa jarak'aa. ³ Tachi Ak'õreta Tachi K'aripapari.

Irua k'inia bak'ãri, ma ũraa k'awapiji eperãarãmaa. Ichiaba mi jirit'eraji mǎgí jarateenamerã.

⁴ Tito, na k'art'a pimaa p'ãru. Pi k'inia iru bi michi warrak'a, Cristode wãara ijãapari perã mik'a. It'aa iidipari Tachi Ak'õrepa mǎik'aapa Tachi K'aripapari Jesucristopa pi pia ak'i p'anadamerã. Mǎgá pi k'ãiwee bapariit'ee.

Pablopa Titomaa mimia teeda

⁵ Pi Creta islade atabëjji, ne-inaa mia jõma oo-e pada oomerã. Mia naaweda jaradak'a, jirit'eraipia bi imik'ĩraarã p'uuru bee chaa ijãapataarã ak'ipataadamerã. ⁶ Ijãapataarã ak'ipari t'ãri pia baipia bi Tachi Ak'õre k'ĩrapite. Ichiaba k'achia wëe baipia bi eperãarã k'ĩrapite. Wëra abapai iru baipia bi. Chi warrarã Cristode chok'ek'ee ijãadaipia bi. Ichiaba t'ãri pia p'anadaipia bi, awaraarãpa jaranaadamerã ãra k'achia-idaa p'ani, maa-e pirã k'ĩri k'isua p'ani. ⁷ Ichia Tachi Ak'õredeerã ak'ipariit'ee. Maperã jirit'eraipia bi eperã k'ĩra jĩp'a, k'achia wëe apemaarã k'ĩrapite. K'ĩri k'isua baik'araa bi; k'ĩrauyaa; toyaa; chõoyaa; chĩara k'ũrayaa p'arat'a jitait'ee. ⁸ Ma k'ãyaara awaraarã auteebaipia bi, ichi temaa chedak'ãri. Ichiaba ne-inaa pia o-ĩa ooipia bi; k'ĩsia k'awaa baipia bi ne-inaa ooit'ee; t'ãri pia awaraarã ome; pia bapari Tachi Ak'õre k'ĩrapite; pia k'ĩsiapari ne-inaa ooi naaweda. ⁹ Ichita Ak'õre Ũraade ijãaipia bi tachia jarateedap'edaak'a, ma ũraa wãara perã. Ma ũraa k'ãyaara Tachi Ak'õrepa ũraa awara bik'aa. Mǎga ijãak'ãri, k'aripait'ee ijãapataarãpa oodamerã Tachi Ak'õre Ũraa chiwidi k'awa beerãpa jarateedap'edaak'a. Ma awara ma

ũraa ũridaamaa beerãmaa k'awapii ārapa k'achia oopata.

Pablopa jarada seewa jarateepataarãde

¹⁰ Mia māga jara bi, māgee ũridaamaa p'anĩrã chok'ara paraa perã parã t'ãide. Seewa āchi k'ĩsiadeepa pariatua jarateepata māik'aapa eperãrã k'ũrapata. Māgiĩrãpa jarateepata Cristo eere p'anĩrãpa at'āri oodaipia bi Moisés eere p'anĩrãpa oopatak'a; tauchaa bipidaipia bi imik'ĩraarã k'ap'iade. ¹¹ Tito, māĩrãmaa jarateepinãaji. Āchia jarateedaik'araa bi, ma k'aurepa imik'ĩraarã, wẽraarã, āchi warrarã paara k'ũrapata perã. Māgeerãpa k'ĩra nejasia wẽe seewa jarateepata p'arat'a atadait'ee āchi-it'ee.

¹² Chonaarãweda Creta isladepema k'ĩsia k'awaapari, āchi auk'aapa māgaji:

“iCreta pidaarã, seewa-idaa beerã, k'oo-idaa beerã, waibia nek'oyaa beerã! Parã jōmaweda t'āri k'achia-idaa p'anapata ne-animalaarã k'achiarãk'a.”

¹³ Ma eperã k'ĩsia k'awaaparipa jaradak'a, māga p'ani ma seewa jarateepataarã. Maperã āchi māik'aapa chi seewa ũri k'inia p'anĩrã paara itriak'óoji jĩp'a ijãadamerã. ¹⁴ Māgá waa ijãade-pait'ee chonaarãwedapema judiorãpa seewa nepiridap'edaa āchi k'ĩsiadoopa. Ichiaba waa oodae-pait'ee Jesucristo ũraa wãara ũridaamaa p'anĩrãpa jara p'anik'a.

¹⁵ Cristo k'aurepa p'ek'au k'achia wẽe p'anadak'āri, ne-inaa jōmaweda pia bi tachi-it'ee; chik'o k'odait'ee māik'aapa it'abarreepema

net'aa. Jõdee jãgee p'ek'au k'achia oopataarã-it'ee mäik'aapa Cristo ũraade ijãadak'aa beerã-it'ee, maarepida ne-inaa pia wē-e. ãchi-it'ee jõmaweda k'achia bi. ãchi k'ĩsia paara k'achia bi, Ak'õrepa k'inia bik'a k'ĩsiadak'aa perã. ¹⁶ “Taipa Tachi Ak'õrede ijãa p'anida” apata. Mamida seewata mãga jarapata. Tachia ãchia oopata unudak'ãri, k'awapata ãchia t'ãripa ijãadak'aa. T'ãri k'achia-idaa p'anadairã, Tachi Ak'õre k'ĩrau bi ãchi ome. Oodak'aa irua oopi k'inia bik'a. Mãgeerãpa ne-inaa pia apida p'oyaa oodak'aa.

2

Sãga ijãapataarã p'anapataadaipia bi

¹ Pi jõdee, jarateepia bi jĩp'a uchiamerã Jesucristo ũraa Pia jara bik'a. ² ũráaji ijãapataarã chonaarãmaa: ne-inaa oodai naaweda pia k'ĩsiadaipia bi p'ek'au k'achiade baainaadamerã; k'ĩra jĩp'a p'anadaipia bi apemaarã k'ĩrapite, pia k'ĩsiadamerã ãchide; ne-inaa pariatua oodaik'araa bi; wãara Cristode ijãadaipia bi; awaraarã wãara k'inia iru p'anadaipia bi Tachi Ak'õrepa k'inia iru bik'a; chupiria jõni jida, Cristode ijãadaipia bi.

³ Mãga pik'a chõtrãarãmaa ũráaji: Tachi Ak'õre ome ewari chaa chok'ek'ee p'anadaipia bi; chĩara ãpĩte ik'achia pedeedaik'araa bi; it'uapa piudaik'araa bi. ãchi mãgá pia p'anadaipia bi apemaarã wëraarã ne-inaa pia oo k'awaa wãdamerã. ⁴ Mãgá ijãapataarã chõtrãarãpa awëraarãmaa jarateedai ãchi k'ima mäik'aapa ãchi warrarã k'inia iru p'anapataadamerã. ⁵ Ma awëraarãpa ne-inaa pariatua oodaik'araa bi; ãchi

imik'ĩra k'ãyaara awaraa imik'ĩra ome t'ĩudaik'araa bi; k'achia oodait'ee k'ĩsiadaik'araa bi; t'ãri pia mimiadaipia bi ãchi te pidaarã ak'idait'ee; ãchi imik'ĩra jua ek'ari chok'ek'ee p'anadaipia bi. Mãgá p'anaruta pirã, ijãadak'aa beerãpa k'achia pedeeda-e pait'ee Tachi Ak'õre Ũraade ãra k'aurepa.

⁶ Auk'a ũráaji k'ũtrãarã chok'ek'ee p'anadamerã mãik'aapa ne-inaa pariatua oonaadamerã. ⁷ Tito, pi ichiaba nejõmaade ichita ne-inaa pia oopia bi. Mãgá ãramaa ak'ipiit'ee sãga p'anapataadaipia bi. ãramaa Tachi Ak'õre Ũraa jarateek'ãri, k'ĩra jĩp'a jarateeipia bi ãra pipiara p'anapataadamerã mãik'aapa Jesucristo k'inia iru p'anadamerã. Jarateek'araa bi pi waibiara pait'ee ãra k'ĩrapite. ⁸ Pia jarateeru ichita wãara baipia bi. Mãgá jarateeru pirã, apidaapa jarada-e pai pia pariatua jarateepari. Ma k'ãyaara, pia jaratee bi ũridaamaa beerã k'ĩra nejasia p'anadai k'awaadak'ãri pia ichita oopari pia ũraa bik'a. Ne-inaa k'achia maarepida unuda-e pai tachi ãpite jaradait'ee.

⁹ Ũráaji esclavoorã ijãa p'anĩrãmaa: ãchi chipariirã jua ek'ari chok'ek'ee p'aneadaipia bi; ne-inaa jõmaata t'ãri pia odaipia bi chipariirãpa oopi p'anik'a; pedee k'achia p'anaudaik'araa bi mimiade chok'a pëidak'ãri. ¹⁰ Chipariirã net'aa maarepida chiadaik'araa bi. Ma k'ãyaara ak'ipidaipia bi ichita oodait'ee chipariirãpa k'inia p'anik'a, seewa jarada-ee. Mãgá ewari chaa chok'ek'ee p'anaruta pirã, chipariirã awaraarã ome Tachi Ak'õre Ũraa pi-ia k'ĩsiadai mãik'aapa iru ode t'ũu k'iniadai tachi ome, tok'arradee atuapiamaapa.

Sãap'eda k'ĩra jĩp'a p'anadaipia bi

11 Tachi Ak'õrepa ak'ipiji eperãarã jõmaweda k'inia iru bi mãik'aapa k'inia bi o k'achiade atuanaadamerã. 12 Tachia iru ùraade jara bik'a oodak'ãri, oo amaadait'ee ijãadak'aa beerãpa ne-inaa k'achia k'ïra t'ãdoo oopata. Mãgá jïp'a ijãadak'ãri, pia k'ïsia k'awaa wãpata mãik'aapa k'ïra jïp'a oopata tachia oodaipia bik'a Tachi Ak'õre k'ïrapite. Tachi mãga p'anapata pirã na p'ek'au eujãde p'ani misa, pia p'anapataadait'ee iru k'ïrapite, ichiaba awaraarã k'ïrapite. 13 Mãga p'anapataadaipia bi Tachi Ak'õre Waibia waya cheru misa. Tachi K'aripapari Jesucristo unu k'iniapa ewari chaa iru nipata. Iru k'ïra wãree unudak'ãri, t'ãri o-ïa ak'itrua para nïbeeit'ee. 14 Ichi ita-aria peepiji tachi pari. Mãgá tachi k'aripa ataji p'ek'au k'achia jua ek'ariipa. Mãgá piuk'ãri, tachia k'achia oopatap'edaa jõmaweda wëpapiji ichideerã p'aneedamerã. Maperã t'ãripa ichi-it'ee ne-inaa pia k'ïra t'ãdoo oo k'inia p'ani.

15 Mãpai Tito, mãgee ùraa mia jarada pia jaratëeji Creta isladepema ijãapataarãmaa. T'ãri pia ùráaji, jõmaweda pia jara bik'a oodamerã. Ùri k'iniada-ee p'ani pirã, k'awapíji ãchia ne-inaa k'achia oo p'ani. Tachi Ak'õrepa pi jirit'eraji ãra ak'ipariimerã. Maperã mãgá pedeeipia bi. Pi yiarã iru p'anadaik'araa bi.

3

Sãga Cristode ijãapataarã ijãadak'aarã awara p'anapataadaipia bi

1 K'irãpapíji jãpema ijãapataarãmaa ãra ichiaba p'anapata Creta isladepema poro waibiarã jua

ek'ari. Maperã oodaipia bi mǎgí poroorãpa oopi p'anik'a. Ichita oo k'inia p'anadaipia bi ne-inaa pia awaraarã k'aripadait'ee. ² Jaráji chíara ápite k'achia pedeenaadamerã mǎik'aapa aupedeenaadamerã awaraarã ome. Ma k'ãyaara t'ãri pia p'anadaipia bi mǎik'aapa pedee pia pedeedaipia bi jõmaarã ome. ¡Mamída, audua p'anadaik'araa bi!

³ Naaweda tachia Cristo k'awada-e p'anadak'ãri, k'achia p'anapachida. Oodaamaa p'anapachida Tachi Ak'õrepa jara pëidak'a. Atua p'anajida, seewa jara p'anipa tachi itu k'ũra p'anadap'edaa perã. Esclavoorãk'a p'anapachida, tachia oo k'iniata ne-inaa k'achia k'ĩra t'ãdoo oo nipap-atap'edaa perã. T'ãri k'achia-idaa p'anapachida. Awaraarã unuamaa iru p'anapachida, ne-inaa iru p'anadap'edaa k'aurepa. Chik'ĩra unuamaa p'anapachida. ⁴ Mǎgá p'anapachida mída, Tachi Ak'õre, Tachi K'aripaparipa ichi warra tachimaa pëiji, tachi chupiria k'awaada perã. Peepiji tachi p'ek'au k'achia wëe p'aneedamerã. Mǎgá k'awaapiji ichia tachi k'inia iru bi. ⁵ Ichiata tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerã. Mǎga oo-e paji tachia ne-inaa t'ãri pia oopata perã. ¡Mǎga-e! Tachi k'aripaji tachi chupiria k'awaada perã. Tachia p'ek'au k'achia oopatap'edaa wëpapiji mǎik'aapa ichi Jaure ba chepiji tachi k'ap'iade. Tachi piu pik'a p'anajida mída p'ek'au k'achia k'aurepa, irua waya chok'ai p'anapiji ichi Jau-repa. Mǎga oop'eda, tachi p'aneepachida warra chai ewaa t'odak'a mǎik'aapa paniade k'uipidak'a.

⁶ Tachi Ak'õrepa ichi Jaure ba chepik'ãri tachimaa,

pania waibia pik'a weeji tachi k'ap'ia ĩri. Māga ooji Jesucristopa tachi o k'achiadeepa k'aripa atak'āri. ⁷ ĩrá Tachi Ak'ōrepa jarai: “Mi Warra piuda k'aurepa parā p'ek'au k'achia wēe p'ani mi k'ĭrapite.” Tachi Ak'ōrepa māga ooji t'āri pia bapari perā. Tachia ne-inaa pia p'oyaa oodak'aa irua tachi chupiria k'awaamerā. Ma awara eperā piuda net'aa ome beeruk'a, māga pik'a tachi, Tachi Ak'ōre warrarā p'aneeruta Cristo k'aurepa. Mapa k'awapata piudak'āri, wāara it'aa wādait'ee.

Titomaa ũraada

⁸ Mia et'ewa p'āda wāarapi. Maperā māgí ũraa ip'ii jarateepia bi ijāapataarāmaa, māga ũridak'āri, ne-inaa pia k'ĭra t'ādoo oo p'anadamerā. Māga oodak'āri, eperāarā jōmaweda k'aripadait'ee, Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. ⁹ Mamīda Tito, pariatua aupedeeyaa baik'araa bi audua beerā ome āchi chonaarāwedapema ēreerā k'ap'ia. Ichiaba t'ĭuk'araa bi nepira jiri p'anirā ome, āchi aupedeeyaa p'anadak'āri Moisepa p'āda jara k'inia bi k'ap'ia. K'ĭrak'aupai t'ĭu māgee ijaraapataarā ome. Māgee ne-inaa ooruta pirā, maarepida k'aripadae. ¹⁰ Eperāpa ijāapataarāmaa k'ĭraupik'āri, tachi ijāapataarā awara-awaraadaipata. Māgee eperā parā t'āide paraa pirā, k'ĭra jĭp'a ũrāaji māgí k'achia oo amaamerā. Ũri k'inia-e bi pirā, waya ũrāaji. Māga ũraap'eda, at'āri ũriamaa bi pirā, ijāapataarā t'āide waa t'ĭupināati. ¹¹ Māgee eperāarā ne-inaa k'achia oomaa p'ani, ijāa amaadaruta perā Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. Jōmaarāpa k'awapata āchi k'achia uchiadait'ee Ak'ōre k'ĭrapite, ũridaamaa p'anapata perā.

Pablopa na k'art'ade t'ēpai p'ãda

¹² Tito, mia Artemas maa-e pirã Tíquico pìmaa pèiit'ee. Jãma panak'ãri, p'oyaa bi pirã, isapai wãji Nicópolis p'uurudee mi k'ĩrachuude. Mi jãma banait'ee p'usa t'ojara bi misa. ¹³ Abogado t'ĩjarapata Zenas, Apolo ome jãmãik'aapa uchi-adak'ãri, k'aripáji nejõmaade pia wãdamerã ãchi ode. ¹⁴ Mãgá tachi ìpemaarã jãma p'anĩrãpa ip'ii pia oodaipia bi awaraarã k'aripadait'ee mãik'aapa chupiria chedeerã k'aripadait'ee chik'o, p'aru iru p'anadamerã. Mãga oodaipia bi pariatua p'anapataadai k'ãyaara, apida k'aripada-ee.

Pablopa awaraarã ome salude pèida

¹⁵ Jõmaweda ijãapataarã nama mi ome p'anĩrãpa pìmaa salude pèiruta. Taipa ichiaba salude tee pèiruta tai k'õp'ãyoorã Cristo k'aurepa k'iniarãmaa. Mia it'aa iidi bi Ak'õremaa irua parã jõma pia ak'i bapariimerã.

Mãgapai paji.

Tachi ak'õre pedee
New Testament in Epena (CO:sja:Epena)

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Epena

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Epena

sja

Colombia

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Epena

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

1e08d4cb-71aa-5440-b08f-b522fabb6441